

První světová válka

– doplnit od Hanky –

28.7.1914 RAKOUSKO-UHERSKO VYHLÁSILO VÁLKU SRBSKU, považováno za počátek první světové války

1.8. Německo válku Rusku, Německo ultimátum Belgii, čímž porušili její integritu → Britové vyhlásili Němcům válku

6.8. Rakousko-Uhersko vyhlašuje válku Německu

– Itálie zůstává neutrální

Charakteristika

- hlavním bojištěm je Evropa, dále ale i Afrika, Asie a oceány
- zemřelo asi 10 milionů lidí, dvojnásobek zraněných
- z počátku se označovala jako *velká válka*, až později jako první světová
- ženy mnohdy nahrazovaly mužské profese, protože byli ve válce
- nejruznější vynálezy, motorisace armády, roste význam zbrojního, těžkého průmyslu
- zájmy civilního obyvatelstva jsou podružné zakázkám jako výroba zbraní, zásobování fronty atd. → přeměna v centrální řízenou ekonomiku

Západní fronta

– německý *Schlieffenův plán* vytvořen už na začátku století, měla to být „blesková válka“, mělo dojít k izolaci Velké Británie, chtěli docílit k dobytí Evropy

20.8. Němci dobývají Brusel

září Němci na francouzské hranici, postupují rychle na francouzské území, téměř až k Paříži

5.9.-15.9. BOJE NA ŘECE MARNĚ (zázraky na Merně), Francouzům se podařilo Němce zatlačit zpátky, zvrát ve válce, padá naděje na bleskovou válku, problém pro Němce

– po této události bylo nesmírně složité, aby jakákoliv strana kamkoliv postoupila

říjen až listopad běh k moři, Francouzi i Němci chtějí obklíčit toho druhého a dobýt území směrem k moři, Němci dobyli ještě Antverpy, Flanderské vánoční příměří (o Vánocích se boje zastavily)

Balkán, srbská fronta

28.7.1914 Rakousko-Uhersko vyhlásilo válku Srbsku, na jejich stranu se přidá Černá Hora, Rakušané mají špatnou armádu, Rakušané jsou zatlačeni až za Dunaj

září 1915 vstup Bulharů na balkánskou frontu s cílem získat další území na stranu Rakouska-Uherska, během krátké doby jsou Srbové poraženi, jejich jednotky jsou převezeny na ostrov Corfu a odsud poté převezeni do Řecka, kde bojovali na straně Řecka, které bojovalo na straně dohody

– později poražena i Černá Hora;

– důsledky: Rakousko-Uhersko spojeno s Bulhary a s osmanskými Turky, spojení centrálních mocností, mohly si pomáhat

– *Opreace Gallipoli*: pokus Dohody vylodit se v Gallipoli, jejich cílem bylo získat Dardanely a dostat se do Černého moře a pomoci zásobovat Rusy, neúspěšné, politické zemětřesení u Britů

srpen 1916 vstup Rumunska do války na straně Dohody, během roka byli poraženi

1917 vstup Řeků taky na straně Dohody, ti však poraženi nebyli

– *manifest Mým národům*, tím císař oznamoval, že jsme vstoupili do války

Východní fronta 1914-1915

1.8.1914 Německo vyhlásilo válku Rusku

6.8.1914 Rakousko-Uhersko vyhlásilo válku Rusku

- německý útok (Paul von Hindenburg, Erich Ludendorff), Rusové několikrát poraženi, pro Rusy katastrofa
- Rakušanům se nedaří: v čele Rusů generál Brusilov, na úkor Rakouska pronikl až k hranicím dnešního Slovenska ke Krakovu

1915 proto naplánovaly Centrální mocnosti tzv. *Gorlický průlom* → posouvají hranici dál na východ

- na západní frontě obrovské bitvy, tím, že by Rusové kapitulovali, mohli by armády přesunout na západní frontu

1916 Rusové se pokusily v rámci *Brusilovovy ofensivy* posunout linii, podařilo se jim to trochu

- dohodovým zemím měli pomoci Rumuni, ale ti byli během pár měsíců úplně zlikvidováni

1917 vstup Řecka do války, otevření Soluňské fronty, kam byli dováženi Srbové, kteří byli už dřív poraženi

Jižní (italská) fronta

- mezi Itálií a Rakúšáky a Itálií a Němci

23.5.1915 Itálie vyhlásuje válku Rakousku-Uhersku, o rok později Německu

duben 1915 dohodové země slibují Italům území, která chtějí v *Londýnské smlouvě*

- tak si to tam nějak šolichali

podzim 1917 Italové poraženi u CAPORETTA, linie se posunula na řeku Piavu

Turecké fronty

- Kavkazská fronta (Osmani x Rusové), Mezopotámská fronta (Britové x Osmani), syrsko-palestinská fronta (Osmani x Briti)
- do roku 1915 Rusové vítězí
- genocida Arménů, Turci jich zlikvidovali asi milion a půl
- mezopotámská fronta se posouvá na úkor Osmanů
- na syrsko-palestinské frontě jsou Osmané zpočátku úspěšní, jde jim o Suezský průplav, krátce se jim to povedlo, pak jsou zatlačeni zpět Brity

Západní fronta

březen 1915 francouzská ofenzíva u Champagni

duben 1915 Ypry, chlor (první použití bojového otravného plynu)

ún. - pro. 1916 Verdun, 600 000 padlých, Němci neúspěšní → střídání v německém velení

čvc. - lis. 1916 na řece Sommě, 1 300 000 padlých, neúspěch na straně dohody, 1917 Philipe Petaine (nastrčený stařík?)

Boje na moři

- proti Němcům především Velká Británie (a Japonsko)
- dohodové země úspěšné, získají přístup k německým koloniím v Africe (bitvy: u Helgolandu, Dogger Bank, Skagerraku, Jutska) prostě v Severním moři..

1917 německá ponorková válka - jsou úspěšní, potápějí (potopili i loď s Američany (7. 5. 1915 Lusitania), to byl jeden z důvodů proč se pak USA zapojily do války)

Politické změny a situace

1916 „válečný kabinet“ David Lloyd George

1916 nóta W. Wilsona válčícím státům (stanovit cíle války)

21. 11. 1916 (R-U) Karel I. + Zita Parmská, s karlem přišel refresh, amnestie, jednal s dohodou (bratr Zity Sixtus Bourbonský jim chce pomoci z války, ale zjistilo se to = Sixtova aféra) → nová smlouva s německem (obnovení spojenečství) změny ve francouzské vládě

1917 Německo vede neomezenou ponorkovou válku

6. 4. 1917 vstup USA do války

1918 V fronta, 3. 3. Brest-litevský mír

- Německo vede ofenzívu na západní frontě, červenec - srpen: druhá bitva na Marne
- prolomení siegfriedovy linie

5. 10. 1918 německá žádost o příměří

Jižní fronta

25. 10. zhroucení italské fronty

26. 10. Karel I. požádá o separátní mír a okamžité příměří

27. 10. Gyula Andrassy, R-U přijímá mírové podmínky

3. 11. příměří

6. 11. demobilizace armády

11. 11. Karel I. opouští Schönbrunn

Balkán

září 1918 ofenzíva dohody

29. 9. bulharsko mír

30. 9. (?) příměří

Západní fronta 1918

8. 11. podmínky příměří

9. 11. Vilém II. abdikuje

11. 11. Compiègne, N x Dohoda, konec první světové války (dnes slavíme den veteránů)

Výsledky první světové války

- vyhrála Dohoda → zánik Rakouska-Uherska (rozpad na 5 nástupnických států: ČSR, Rakousko, Maďarsko, Polsko, království Srbů, Chorvatů a Slovinců)
- z Německa vznikne Výmarská republika
- Rusko ztratí území: Finsko, Pobaltí, Litva, Bělorusko, Ukrajina případnou Polsku, Besarabie případně Rumunům
- Osmané: zrušen sultanát, stávají se republikou Turecko
- Belgie obnovena v původním rozsahu
- ekonomickým vítězem jsou Spojené státy, Evropa ztrácí své prvenství